

Govor avtorice razstave mag. Ane Kocjančič na odprtju razstave Prostor v prostoru: Scenografija na Slovenskem do leta 1991, v sredo 24. aprila 2019 v Narodni galeriji

Spoštovani!

Pred vami je razstava o scenografiji na Slovenskem, na kateri je prvič predstavljen njen razvoj od začetkov do leta 1991. Na razstavi je 9 maket in prek 220 razstavljenih eksponatov. Naslov »Prostor v prostoru« je bil izbran tako za monografijo o scenografiji na Slovenskem, ki razstavo spremlja, kot tudi za razstavo, saj najbolj natančno definira njen celovit razvoj od prvih liturgičnih, cerkvenih iger (pasijonov, procesij) do današnjih dni v gledališčih, operah in izven njih.

Ker je bilo gradiva veliko, sem morala pri postavitvi razstave upoštevati določene kriterije. Naša dežela je rodila ogromno število pomembnih in uspešnih scenografov in prezentacija njihovega dela bi zahtevala mnogo večjo razstavno površino. Zato sem morala koncept razstave prilagoditi prostoru razstavišča in ga omejiti na predstavitev scenografije na Slovenskem kot vede in njenega razvoja in ne na monografije posameznih scenografov. Gre torej za ožji izbor uprizoritev, ki so uspele postaviti na oder popolnoma novo, še ne videno podobo prizorišča, in to ne glede na uspeh ali polom celotne uprizoritve. Obdobje po letu 1960 bi si zaradi intenzivnega gledališkega (tudi scenografskega) dogajanja na odrih in zunaj njih tako na Slovenskem kot tudi na gostovanjih v tujini zaslužilo samostojno razstavo. Prav tako pa seveda pomembnejši scenografi.

Razstava je razdeljena na posamične samostojne sklope: **Prostor v prostoru**, ki predstavlja razvoj odrskega prostora od pasijonov 17. stoletju do 1991. **Magičnost scenskih osnutkov**, kjer se skozi osnutke sprehodimo skozi

različne likovne stile. Na **zgodovinsko avantgardo** s poudarkom na delih Avgusta Černigoja, pa **scenografijo eksperimentalnih odrov** ter **alternativnih gledališč**. Vključen je sklop s scenskimi osnutki po dramskih predlogah **slovenskih avtorjev** in izbor najlepših scenskih osnutkov **po predlogah Shakespeareovih del**. Razstavo zaključujejo scenski osnutki, kolaži, fotografije in videi ter računalniška animacija scenografij med 1970 in 1991, nekaj primerkov pa seže tudi v dobo po letu 2000, saj je z njimi nakazan razvoj današnjih scenografskih poti.

Večino predmetov, ki so razstavljeni je last Slovenskega gledališkega inštituta, SLOGI – Gledališkega muzeja. Gre za predstavitev dobre desetine muzejske zbirke s področja scenografije, ki sicer obsega okrog 3000 enot. Nekaj razstavljenih del je last Narodne galerije in Narodnega muzeja v Ljubljani, nekaj iz ostalih muzejskih in zasebnih zbirk.

Posebej pa smo ponosni in hvaležni za scenske osnutke hrvaškega slikarja in scenografa Ljuba Babića, ki smo jih kot izposojeno gradivo posebej za to razstavo dobili iz Oddelka za zgodovino hrvaškega gledališča, Inštituta za zgodovino hrvaške književnosti, gledališča in glasbe, Hrvaške akademije znanosti in umetnosti iz Zagreba. Gre namreč za scenske osnutke znamenite predstave Shakespeareovega »Kar hočete«, v režiji Branka Gavelle iz leta 1932, ki je bila najprej igrana na odru zagrebškega narodnega gledališča, nato pa je bila ista scenografija s pomočjo scenskih osnutkov prenesena in osnovana tudi na odru ljubljanskega dramskega gledališča. V znameniti predstavi je bila ljubljanski publiki prvič predstavljena dinamična scenografija z znamenitim vrtljivim in razpolovljenim valjem, ki so ga igralci premikali po prizorišču med predstavo in s tem spreminjali prizorišča.

Po pregledu razstavljenega gradiva je jasno, da je slovenska kulturna zgodovina z izpustitvijo pregledov scenografskega dela scenografom delala krivico. Gre za ustvarjalce, ki so s ponosom, elanom, navdušenostjo in trdim delom želeli ustvariti prave, domišljijsko polne in z gledališkimi besedili povezane prostore, v katerih bi se igralci počutili prijetno, gledalci pa bi se

vživali v nakazano idejo in estetiko predstave. Hkrati pa so s svojimi stvaritvami vseskozi sledili sodobnim smernicam v sočasni slovenski in tuji likovni umetnosti ter arhitekturi. Marsikdaj celo kot prvi raziskovalci določenih umetnostnih smeri.

Gradivo, ki je ostalo za snovalci odrskega prostora, je relativno dobro ohranjeno in je nujno potrebno novim generacijam teatrologov kot pomoč in vizualna dopolnitev vseh teatroloških raziskav in analiz gledališke preteklosti. Kajti znano je, da gledališki dogodek vedno znova umira in da se pravzaprav ne povrne več v enaki obliki v enakem učinku. K njegovi rekonstrukciji veliko pripomore prav ohranjeno scensko gradivo. Zato vas vabim, da se sprehodite po zgodovinskih, gledaliških in umetnostnih postajah scenografije na Slovenskem.